

JUSTICIA
EUROPEAN RIGHTS NETWORK

ZINIET SAVAS TIESĪBAS — DIREKTĪVA PAR CIETUŠO TIESĪBĀM

MĒRIJA MAKDONALDA, BI

EIROPAS TIESĪBU TĪKLA JUSTICIA DARBĪBU
KOORDINĒ ĪRIJAS PILSONISKO BRĪVĪBU
PADOME (WWW.ICCL.IE)

Irish Council for
Civil Liberties

9-13 BLACKHALL PLACE
DUBLIN 7, ĪRIJA

—

TĀLR. +353 1 799 4504

FAKSS +353 1 799 4512

E-PASTS info@ejusticia.net

—

www.ejusticia.net

SATURS

---

1. Atslēgvārdi	4
2. Vispārīga informācija	12
3. Kā top ES direktīvas?	13
4. Pamatinformācija par Direktīvu par cietušo tiesībām	16
5. Jūsu ceļvedis Direktīvā par cietušo tiesībām	18
6. Direktīvā par cietušo tiesībām ietvertās tiesības	21
A. Tiesības saņemt informāciju no pirmā saziņas ar kompetento iestādi brīža	21
B. Sūdzības iesniegšana — jūsu tiesības	22
C. Tiesības saņemt informāciju par savu lietu	24
D. Jūsu tiesības kriminālizmeklēšanas un kriminālprocesa laikā	25
E. Cietušo atbalsta dienesti	27
F. Tiesības uz aizsardzību	28
G. Īpaši aizsardzības pasākumi	29
H. Cietušie bērni	31
I. Citi jautājumi	32
7. Noderīga kontaktinformācija	33

1. ATSLĒGVĀRDI

PIEŅEMŠANA

Procedūra, kas padara direktīvu par tiesību aktu.

PIELIKUMS

Galvenajam dokumentam pievienots dokuments.

APELĀCIJA

Zemākas instances tiesas lēmuma apstrīdēšana augstākas instances tiesā.

APELĀCIJAS TIESA

Augstākas instances tiesa, kurā var apstrīdēt zemākas instances tiesas lēmumu.

LIETA

Juridisks strīds starp divām pusēm (privātpersonām vai organizācijām), ko atrisina tiesas vai kādā citā juridiskā procesā.

BĒRNS

Persona, kas nav sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu.

KOPĒJA NOSTĀJA

ES pieejas pamatprincipi īpašos jautājumos vai konkrētās problēmās, kam ir ģeogrāfisks raksturs. Dalībvalstīm ir jāpielāgo valsts politika, lai tā atspoguļotu kopējas nostājas.

KOMPETENTĀ IESTĀDE

Kompetentā iestāde ir organizācija, kurā cietušais vispirms iesniedz kriminālsūdzību. Parasti tā ir policija.

SAMIERINĀŠANA

Galīgā lēmuma pieņemšanas procedūra, kas tiek uzsākta, ja Eiropas Savienības Padome neapstiprina visus Eiropas Parlamenta pieņemtos grozījumus. Tās mērķis ir izstrādāt kopīgo dokumentu vai rast kompromisu par grozījumiem, kurus pēc tam var apstiprināt Padome un Parlaments. Sk. arī terminus “Eiropas Savienības Padome” un “Eiropas Parlaments”.

KONSULĀRĀS IESTĀDES

Iestādes, kuras darbiniekus valdība ir norīkojusi darbā ārvalstī, lai viņi pārstāvētu savu valsti un palīdzētu savas valsts pilsoņiem šajā ārvalstī.

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME

ES iestāde, kas sastāv no dalībvalstu valdību pārstāvjiem, t. i., katras dalībvalsts ministriem, kuri atbild par attiecīgo nozari. Likumdošanas procesā tā un Eiropas Parlaments ir galvenie lēmumu pieņēmēji. Sk. arī terminus “dalībvalsts” un “Eiropas Parlaments”.

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA

Tiesa izskata strīdus starp Eiropas Savienības dalībvalstīm un Eiropas Savienības iestādēm. Tiesā var vērsties arī privātpersonas, uzņēmumi vai organizācijas, ja, viņuprāt, kāda ES iestāde ir pārkāpusi viņu tiesības. Tiesa nodrošina ES tiesību vienādu piemērošanu visās Eiropas Savienības valstīs. Sk. arī terminu “dalībvalsts”.

NOZIEGUMS

Noziegums ir darbība, kas ir aizliegta ar krimināltiesību aktiem.

NOZIEDZĪGS NODARĪJUMS

Darbība vai bezdarbība, kas paredzēta valstī spēkā esošajos krimināltiesību aktos, kuru pārkāpšana var kļūt par iemeslu apsūdzētā notiesāšanai.

KRIMINĀLPROCESA TIESĪBU AKTI

Tiesību akti, kas nosaka procesuālo kārtību krimināllietā no izmeklēšanas uzsākšanas brīža līdz tiesas procesa pabeigšanai.

KRIMINĀLPROCESS

Tiesiska darbība, kas tiek ierosināta, ja ir aizdomas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

PĀRROBEŽU NOZIEDZĪBA

Parādība, kad noziedzīgs nodarījums tiek izdarīts vairāk nekā vienā valstī, kad noziedzīgs nodarījums tiek izdarīts vienā valstī, taču apsūdzētā vai aizdomās turētā persona vairs neatrodas šajā valstī, vai kad noziedzīga nodarījuma ietekme ir jūtama ārpus valsts, kurā tas tika izdarīts. Sk. arī terminu “noziedzīgs nodarījums”.

DIREKTĪVA

Eiropas Savienības tiesību akts, kas dalībvalstīm ir saistošs. Direktīva ES pilsoņiem var piešķirt tiesības, kas ES dalībvalstīs var tikt īstenotas ar tiesas spriedumu starpniecību. Eiropas Komisija par direktīvas neieviešanu pret ES dalībvalsti var ierosināt arī pienākumu neizpildes procedūru. Sk. arī terminus “pienākumu neizpildes procedūra”, “dalībvalsts” un “Eiropas Komisija”.

VALSTS TIESĪBU AKTI

Valstī spēkā esošie tiesību akti.

IZDEVUMI

Izmaksas, kas cietušajam rodas saistībā ar viņa dalību kriminālprocesā, piemēram, ceļa izdevumi un dienas minimālais zaudēto ienākumu apjoms. Tie neattiecas uz cietušo juridisko pakalpojumu izmaksām.

EIROPAS KOMISIJA

Eiropas Savienības iestāde, kas pārstāv Eiropas Savienības intereses. Tā ierosina izskatīšanai un pieņemšanai Eiropas Parlamentā un Eiropadomē jaunus tiesību aktus un nodrošina, ka dalībvalstis pareizi īsteno ES tiesību aktus.

EIROPAS PARLAMENTS

Eiropas Savienības parlaments. Tas sadarbojas ar Eiropas Savienības Padomi, lai īstenotu likumdošanas funkciju.

ĢIMENES LOCEKLĪ

Ģimenes loceklis ir:

- i. cietušās personas vīrs vai sieva;
- ii. persona, kura ar cietušo pastāvīgi un ilgstoši dzīvo tuvās attiecībās un kurai ar cietušo ir kopīga mājsaimniecība;
- iii. cietušā radnieki tiešā līnijā;
- iv. cietušā brāļi un māsas;
- v. cietušā bērni.

PAMATLĒMUMS

Eiropas Savienības vadlīniju dokuments, kas paredzēts dalībvalstīm. Ar pamatlēmumiem netiek piešķirtas tiesības Eiropas Savienības pilsoņiem. Eiropas Savienībā tos izmanto tikai noteiktos krimināltiesību jautājumos. Eiropas Komisija pret dalībvalsti par pamatlēmuma neieviešanu var ierosināt pienākumu neizpildes procedūru. Sk. arī terminus “Eiropas Parlaments”, “pienākumu neizpildes procedūra” un “dalībvalsts”.

AR DZIMUMU SAISTĪTA VARDARBĪBA

Vardarbība, kas ir vērsta pret attiecīgo personu tās dzimuma, dzimumidentitātes vai dzimuma izpausmes dēļ. Tas ir diskriminācijas veids un ietver seksuālu vardarbību, uzmākšanos, izvarošanu, vardarbīgu dzimumtieksmes apmierināšanu, cilvēku tirdzniecību, verdzību un dažādu kaitējošu darbību veidus, piemēram, piespiedu laulības un “goda aizstāvības” noziegumus.

ĪSTENOŠANA

Tiesību akta izpilde.

INDIVIDUĀLS NOVĒRTĒJUMS

Saskaņā ar Direktīvu cietušie tiek individuāli novērtēti, lai noteiktu, vai viņu vajadzību apmierināšanai ir nepieciešami kādi īpaši aizsardzības pasākumi.

PIENĀKUMU NEIZPILDES PROCEDŪRA

Juridiska procedūra, ko Eiropas Komisija var uzsākt pret dalībvalsti, ja Komisija uzskata, ka dalībvalsts nav izpildījusi savas saistības attiecībā uz Eiropas Savienības tiesību aktu izpildīšanu. Sk. arī terminus “dalībvalsts” un “Eiropas Komisija”.

TIESU IESTĀDE

Valsts nozīmēta juridiska iestāde, kas saistošā veidā interpretē un piemēro tiesību aktus.

JURIDISKĀ PALĪDZĪBA

Valsts finansēta advokāta nodrošināšana cietušajam, kurš nespēj samaksāt par advokāta pakalpojumiem.

TIESĪBU AKTI

Valsts parlamenta pieņemtie tiesību akti.

TIESĪBU AKTA PRIEKŠLIKUMS

Tiesību akta pirmais projekts, par kuru balso un kurā grozījumus veic Eiropas Savienības iestādes. Pēc parastās likumdošanas procedūras un lēmumu pieņemšanas procesa pabeigšanas tiesību akta priekšlikums kļūst par direktīvu. Sk. arī terminus “parastā likumdošanas procedūra” un “direktīva”.

EIROPAS PARLAMENTA LOCEKĻI

Eiropas Parlamenta locekļi ir tieši ievēlēti ES dalībvalstu pārstāvji. Sk. arī terminu “dalībvalsts”.

DALĪBVALSTS

Valsts, kas ir Eiropas Savienības dalībvalsts.

EIROPAS SAVIENĪBAS OFICIĀLAIS VĒSTNESIS

Tiek publicēts katru darba dienu visās Eiropas Savienības oficiālajās valodās. Tajā dalībvalstīm tiek paziņots par jauniem ES tiesību aktiem, sniegta ar ES saistīta informācija un paziņojumi. Direktīva nav saistoša līdz tās publicēšanai *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*. Sk. arī terminus “direktīva” un “dalībvalsts”.

PARASTĀ LIKUMDOŠANAS PROCEDŪRA

Galvenā likumdošanas procedūra ES lēmumu pieņemšanas procesā. Tas ir process, kura laikā direktīva tiek virzīta izskatīšanai ES iestādēs, par to tiek balsots, tajā tiek veikti grozījumi un visbeidzot tai tiek piešķirts likuma spēks. Sk. arī terminu “direktīva”.

VAINĪGAIS

Persona, kas ir atbildīga par kaitējuma nodarīšanu cietušajam.

PLENĀRSĒDE

Liela Eiropas Parlamenta ikmēneša sanāksme, kurā piedalās visi Eiropas Parlamenta locekļi, Komitejas un Parlamenta politiskās grupas, lai iesniegtu izskatīšanai sava tiesību akta priekšlikuma izstrādes rezultātus. Eiropas Parlamenta locekļi debatēs apspriež tiesību akta priekšlikumu un balso par grozījumiem. Sk. arī terminus “Eiropas Parlamenta loceklis” un “tiesību akta priekšlikums”.

NEVAINĪGUMA PREZUMPCIJA

Tiesību princips, kas nosaka, ka persona ir nevainīga, līdz tiek pierādīta tās vaina.

APSVĒRUMI

Deklarācijas direktīvas ievaddaļā. Sk. arī terminu “direktīva”.

ATJAUNOJOŠĀS JUSTĪCIJAS PAKALPOJUMI

Process, kura laikā cietušais un likumpārkāpējs pēc pašu brīvas gribas piedalās ar noziedzīgu nodarījumu saistīto jautājumu risināšanā, izmantojot neitrālas trešās personas palīdzību. Visi atjaunojošās justīcijas procesi ir konfidenciāli, ja vien abas puses nevienojas citādi. Atjaunojošās justīcijas pakalpojumi ir, piemēram, ģimenes grupu pārrunas, sabiedriski labošanas un samierināšanas pasākumi un mediācija starp cietušo un likumpārkāpēju.

CIETUŠO LOMA KRIMINĀLPROCESĀ

Cietušā loma kriminālprocesā dažādās dalībvalstīs ir atšķirīga. Cietušā loma ir atkarīga no dalībvalsts tiesību aktiem un tā, vai dalībvalsts:

- a. nosaka, ka cietušais ir kriminālprocesa dalībnieks;
- b. tiesiski pieprasa vai lūdz cietušajam piedalīties kriminālprocesā kā lieciniekam.

TULKOJUMS

Dokuments, kas ir pārtulkots citā valodā.

TRANSPONĒŠANA

Dalībvalsts veiktā iekšējā tiesību akta pielāgošana, lai valstī īstenotu Eiropas tiesību aktu. Sk. arī terminu “dalībvalsts”.

STARPTAUTISKS LĪGUMS

Starptautiska vienošanās starp valstīm ar juridisku spēku.

CIETUŠAIS

Persona, kurai noziedzīga nodarījuma rezultātā ir radīts fizisks, garīgs vai emocionāls kaitējums vai ekonomiski zaudējumi.

Cietušais ir arī tās personas ģimenes loceklis, kuras nāvi ir izraisījis noziedzīgs nodarījums, piemēram, slepkavība ar iepriekšēju nodomu, slepkavība bez iepriekšēja nodoma vai transportlīdzekļa vadīšana dzērumā, izraisot personas nāvi.

Persona tiek uzskatīta par cietušo neatkarīgi no tā, vai likumpārkāpējs ir identificēts, apsūdzēts vai notiesāts. Nosakot, vai persona ir cietušais, radniecība starp cietušo un vainīgo netiek ņemta vērā.

CIETUŠO ATBALSTA DIENESTI

Visiem cietušajiem pirms kriminālprocesa, tā laikā un noteiktu laikposmu pēc tā ir jābūt pieejamiem bezmaksas cietušo atbalsta dienestiem. Dienestus var izveidot publiskas un privātas organizācijas uz profesionāliem vai brīvprātīgiem pamatiem. Šie dienesti sniedz palīdzību pat tad, ja nav uzsākts kriminālprocess. Tas nodrošina, ka cietušajiem, kuri izvēlas neziņot par noziegumu policijai, joprojām ir pieejami atbalsta dienesti.

Šie atbalsta dienesti sniedz informāciju, atbalstu un konsultācijas par cietušā lomu (ja tāda ir) kriminālprocesā, tostarp par sagatavošanos tiesas procesa apmeklēšanai. Turklāt tiem ir jāsniedz konsultācijas un informācija arī par pieejamajiem speciālistu atbalsta pakalpojumiem, emocionālo un psiholoģisko atbalstu, kā arī par finansiāliem un citiem jautājumiem.

VARDARBĪBA TUVĀS ATTIECĪBĀS

Vardarbība, ko pret cietušo ir veicis pašreizējais vai bijušais laulātais vai partneris, ģimenes loceklis vai persona, kas ir dzīvojusi vai dzīvo kopā ar cietušo. Tā aptver visus vardarbības veidus, tostarp fizisku, psiholoģisku, seksuālu vai ekonomisku vardarbību, kuras rezultātā var rasties emocionāls, fizisks, garīgs kaitējums vai ekonomisks zaudējums.

2. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

Pašlaik cietušo tiesības dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgas. Ir svarīgi, lai šīs tiesības visā Eiropas Savienībā tiktu vienādotas — ne tikai tādēļ, ka notiek aktīva Eiropas Savienības pilsoņu pārvietošanās ES robežās (dzīvesvietas maiņa, darbs, studijas vai atvaļinājums), bet arī dalībvalstīs pieaugošas pārrobežu noziedzības dēļ. Stokholmas programmas ietvaros Eiropas Komisijai un dalībvalstīm tika lūgts uzlabot savus tiesību aktus, lai atbalstītu un aizsargātu noziegumos cietušos. Tika nolemts, ka labākais veids, kā noteikt minimālos standartus šo tiesību aizsardzībai, ir īstenot virkni pasākumu, ieviešot “Budapeštas ceļvedi”.

Šajā dokumentu kopā aprakstīta *Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI* (turpmāk tekstā — Direktīva par cietušo tiesībām). Šajā dokumentu kopā ir izskaidrotas tiesības, atbalsts un aizsardzība, ko cietušais ir tiesīgs saņemt pirms kriminālprocesa, tā laikā un noteiktu laikposmu pēc tā.

Šī ir otrā tiesību tīkla **JUSTICIA** rokasgrāmatu sērijas “Ziniet savas tiesības” brošūra par ES krimināltiesību jomu. **JUSTICIA** ir Eiropas mēroga tiesību tīkls, kurā pašlaik ir 11 dalīborganizācijas: Bulgārijas Helsinku komiteja, Eiropas Konstitucionālo un cilvēktiesību centrs (Vācija), Grieķijas Helsinku monitoringa organizācija, Helsinku Cilvēktiesību fonds (Polija), Cilvēktiesību monitoringa institūts (Lietuva), Ungārijas Pilsonisko brīvību savienība, Īrijas Pilsonisko brīvību padome, Latvijas Cilvēktiesību centrs, Cilvēktiesību līga (Čehijas Republika), Atvērtās sabiedrības taisnīguma iniciatīva (Ungārija) un organizācija “*Statewatch*” (Apvienotā Karaliste). Tīkls darbojas, lai uzlabotu visu krimināltiesiskos procesos iesaistītu Eiropas Savienības pilsoņu tiesību ievērošanu visās dalībvalstīs. Sīkāku informāciju skatiet mūsu tīmekļa vietnē www.eujusticia.net. Lai iegūtu atsevišķu Eiropas tiesību tīkla **JUSTICIA** partnerorganizāciju kontaktinformāciju, lūdzu, skatiet arī šīs brošūras iedaļu “Noderīga kontaktinformācija”.

Lasot brošūru, lūdzu, ņemiet vērā, ka frāzei “jūsu dalībvalstī” var būt nozīme “dalībvalstī, kurā tika izdarīts noziegums” vai “dalībvalstī, kurā jūs dzīvojat” (atkarībā no brošūras iedaļas).

3. KĀ TOP ES DIREKTĪVAS?

Direktīva ir Eiropas Savienības tiesību akts, kas nosaka ES dalībvalstu juridiskās saistības. Direktīvas sākums ir tiesību akta priekšlikums vai direktīvas priekšlikums, par kuru tiek balsots un kurā tiek veikti grozījumi Eiropas Savienības lēmumu pieņemšanas procedūrā — tās nosaukums ir “parastā likumdošanas procedūra”. Šīs procedūras gaitā tieši ievēlētajam Eiropas Parlamentam kopā ar Eiropas Savienības Padomi (pārstāv 27¹ ES dalībvalstu valdības) lūdz apstiprināt likumprojektu. Parastā likumdošanas procedūra ir process, kura laikā direktīva tiek virzīta izskatīšanai ES iestādēs, par to tiek balsots, tajā tiek veikti grozījumi un visbeidzot tai tiek piešķirts likuma spēks. Tālāk izklāstīts šī procesa posmu apraksts.

1. PRIEKŠLIKUMS

Parasti tiesību akta priekšlikumu iesniedz Eiropas Komisija. Bieži tas notiek pēc konsultācijām ar attiecīgās jomas ekspertiem. Tomēr priekšlikumu var iesniegt arī Eiropas Parlaments, un ar brīvības, drošības un tiesiskuma jomu saistītus priekšlikumus var iesniegt Komisija vai ceturtdaļa dalībvalstu. Priekšlikums tiek publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* un nosūtīts Eiropas Parlamentam, Eiropas Savienības Padomei un valstu parlamentiem.

2. PIRMAIS LASĪJUMS PARLAMENTĀ

Kad tiesību akta priekšlikums ir nosūtīts Eiropas Parlamentam, tas pieņem sākotnējo nostāju. Pēc tam priekšlikums tiek nodots par attiecīgo jomu atbildīgajai Parlamenta komitejai (piemēram, Direktīvas par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā gadījumā dokuments tika nozīmēts izskatīšanai Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejai). Nozīmētais ziņotājs sagatavo ziņojuma projektu apspriešanai Parlamenta politiskajās grupās. Pēc tam direktīva tiek apspriesta Eiropas Parlamenta plenārsēdē. Plenārsēdēs piedalās visi Eiropas Parlamenta locekļi, komitejas un politiskās grupas, lai iesniegtu izskatīšanai sava tiesību akta izstrādes darba rezultātus. Eiropas Parlamenta locekļi debatēs apspriež tiesību aktu un balso par grozījumiem. Plenārsēdē Parlaments pieņem nostāju par tiesību akta priekšlikumu, pieņemot lēmumu ar vienkāršu balsu vairākumu. Tā var ietvert sākotnējā likumdošanas priekšlikuma grozījumus.

---

¹ 28 dalībvalstis, ieskaitot Horvātiju, kas pievienojās 2013. gada 1. jūlijā.

Ja Parlamenta nostāja neietver nekādus grozījumus un sākotnējo priekšlikumu ir apstiprinājusi arī Padome, tiesību akta priekšlikumu var pieņemt šajā posmā.

3. EIROPAS KOMISIJAS SAGATAVOTS GROZĪTAIS PRIEKŠLIKUMS

Šajā posmā Komisija var mainīt savu tiesību akta priekšlikumu, lai iekļautu tos Eiropas Parlamenta grozījumus, kuri, kā Komisija uzskata, uzlabos priekšlikumu un ļaus pēc iespējas ātrāk panākt vienošanos.

4. PADOMES PIRMAIS LASĪJUMS

Padomes lasījums un tās veiktais sagatavošanas darbs notiek vienlaikus ar diskusijām Parlamentā. Padome var pieņemt nostāju tikai pēc tam, kad lēmumu ir pieņēmis Eiropas Parlaments. Kad Padome ir izskatījusi Eiropas Parlamenta priekšlikumu (ar vai bez grozījumiem), tā var izvēlēties pieņemt vai nu tiesību akta priekšlikumu, vai kopējo nostāju. Tā tiek pieņemta, kad Padomes un Parlamenta uzskati nesakrīt. Šī kopējā nostāja kopā ar pamatojumu tiek iesniegta Eiropas Parlamentam. Šajā posmā Komisija arī dara zināmu Parlamentam savu viedokli par Padomes kopējo nostāju.

Kad iespējams, pirms Padomes galīgā paziņojuma par kopējo nostāju tiek organizētas visu trīs iestāžu pārstāvju neformālās sanāksmes (“trialogi”). To mērķis ir paātrināt procesu un panākt vienošanos par dokumentu paketi. Pēc tam katra vienošanās ir jāapstiprina, izpildot formālās procedūras.

5. EIROPAS PARLAMENTA OTRAIS LASĪJUMS

Otrajā lasījumā Parlaments izvērtē Padomes kopējo nostāju. Parlaments var apstiprināt vai noraidīt Padomes kopējo nostāju. Otrajā gadījumā priekšlikums tiek vai nu pieņemts, vai arī tā izskatīšana tiek galīgi slēgta. Parlaments var arī ierosināt grozījumus Padomes kopējā nostājā. Tādā gadījumā šī nostāja tiek atdota izskatīšanai Padomē un Komisijā. Ja Padome apstiprina visus Parlamenta ierosinātos grozījumus, tiesību akta priekšlikumu var pieņemt.

Ja Padome nepieņem visus Parlamenta grozījumus, par to tiek informēts Parlaments, un tiek uzsākta samierināšanas procedūra.

6. SAMIERINĀŠANA UN TREŠAIS LASĪJUMS

Ja tiesību akta priekšlikumu nevarēja pieņemt pirmajos divos lasījumos, sākas samierināšana. Komiteja, kurā ir 27² dalībvalstu pārstāvji un tāds pats skaits Eiropas Parlamenta locekļu, rīko sanāksmi, lai apspriestu Padomes nostāju un Parlamenta otrā lasījuma grozījumus. Sarunas norit neformālos dialogos, kuros no katras iestādes piedalās mazas sarunu dalībnieku grupas un Komisija uzņemas starpnieka lomu. Kompromisa rašanai un kopīgā dokumenta sagatavošanai tiek atvēlētas sešas nedēļas. Ja komitejai neizdodas vienoties par kopīgo dokumentu, tiek uzskatīts, ka tiesību akts nav pieņemts. Ja Samierināšanas komiteja vienojas par kopīgo dokumentu, tas tiek nodots apstiprināšanai Padomei un Parlamentam. Pēc tam, kad dokumentu ir apstiprinājušas abas iestādes, tiesību akta priekšlikums tiek parakstīts, publicēts un kļūst par direktīvu.

---

² 28 dalībvalstis, ieskaitot Horvātiju, kas pievienojās 2013. gada 1. jūlijā.

4. PAMATINFORMĀCIJA PAR DIREKTĪVU PAR CIETUŠO TIESĪBĀM

PAMATINFORMĀCIJA

Nesenā pagātnē noziegumos cietušo aizsardzība un minimālo standartu noteikšana viņu aizsardzībai *Eiropas Savienībā balstījās uz Padomes 2001. gada 15. marta Pamatlēmumu 2001/220/TI* par cietušo statusu kriminālprocesā. Pamatlēmums paredzēja noziegumos cietušo minimālās tiesības kriminālprocesā, taču tajā ietvertās normas nebija pietiekamas, lai aizsargātu cietušo tiesības.

2009. gada decembrī Eiropadome pieņēma Stokholmas programmu. Eiropas Komisijai un dalībvalstīm Stokholmas programmas ietvaros tika lūgts apsvērt, kā uzlabot pasākumus visu noziegumos cietušo aizsardzībai, atbalstam un atzīšanai. Dalībvalstīm tika lūgts īpaši ņemt vērā terorismā cietušos.

2011. gada jūnijā Eiropas Savienības Padome pieņēma Padomes rezolūciju par Ceļvedi cietušo tiesību un aizsardzības stiprināšanai, īpaši kriminālprocesā. Tā nosaukums ir “Budapeštas ceļvedis”. Budapeštas ceļveža pielikumā tika noteikts to pasākumu saraksts, kas jāveic, lai pilnveidotu un aizsargātu cietušo tiesības Eiropas Savienībā. Ceļvedī tika norādīts, ka Pamatlēmums ir jāpapildina un jāpārskata, jo tas ir novecojis, un ka cietušo tiesību aizsardzībai ir jāpieņem jauni tiesību akti. Tādējādi tika izstrādāta Direktīva par cietušo tiesībām, ar ko aizstāja Padomes 2001. gada 15. marta Pamatlēmumu 2001/220/TI par cietušo statusu kriminālprocesā.

Kādi ir dalībvalsts pienākumi pēc Direktīvas parakstīšanas?

Pēc Direktīvas pieņemšanas dalībvalstij noteiktajā termiņā (parasti trīs gadu laikā no dienas, kad Direktīva ir publicēta *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*) Direktīva ir jātransponē valsts tiesību aktos. Pēc transponēšanas termiņa beigām dalībvalstī ir jābūt ieviestiem vismaz minimālajiem Direktīvā noteiktajiem standartiem. Tomēr dalībvalstīm tiek piešķirta zināma rīcības brīvība noteiktu Direktīvas noteikumu interpretēšanā un ieviešanā. Dalībvalstis var paplašināt tiesības, pārsniedzot minimālos Direktīvā noteiktos standartus.

Kā Eiropas Savienība nodrošina, ka dalībvalsts ievēro Direktīvu?

Pēc transponēšanas termiņa beigām Eiropas Komisija novērtē, kādā mērā katra dalībvalsts ir ieviesusi pasākumus vai, ja vajadzīgs, tiesību aktu priekšlikumus, lai ievērotu Direktīvu. Katra dalībvalsts Eiropas Komisijai nosūta savus oficiāli pieņemtos dokumentus, ar kuriem Direktīva ir ieviesta. Eiropas Komisija pārbauda šos tiesību aktus, lai nodrošinātu, ka dalībvalsts ievēro Direktīvu.

Kas notiek, ja dalībvalsts nav izpildījusi savus pienākumus noteiktajā transponēšanas termiņā, un ko es varu darīt?

Eiropas Komisija pēc izvērtēšanas lemj par pienākumu neizpildes procedūras sākšanu pret dalībvalsti. Procedūra var beigties ar tiesvedības uzsākšanu Eiropas Savienības tiesā.

Arī jūs varat iesniegt sūdzību Eiropas Komisijai pret savu dalībvalsti, lūdzot Eiropas Komisijai uzsākt pret to pienākumu neizpildes procedūru. Lai iesniegtu sūdzību, nav jābūt pārkāptām jūsu tiesībām.

Tālāk ir sniegta saite uz attiecīgo tīmekļa lapu:

http://ec.europa.eu/eu_law/your_rights/your_rights_forms_lv.htm

5. JŪSU CEĻVEDIS DIREKTĪVĀ PAR CIETUŠO TIESĪBĀM

Kas ir Direktīva par cietušo tiesībām, kad Direktīva par cietušo tiesībām ir piemērojama, un kādi ir dalībvalstu pienākumi saskaņā ar Direktīvu?

Direktīva ir Eiropas Savienības tiesību akts, kuru ir parakstījušas visas Eiropas Savienības dalībvalstis (izņemot Dāniju). Šī Direktīva ir piemērojama Eiropas Savienībā izdarīto noziedzīgo nodarījumu gadījumos. Tā attiecas arī uz jebkuriem kriminālprocesiem, kas notiek Eiropas Savienībā.

Šī Direktīva stājās spēkā 2012. gada 15. novembrī. Direktīva nosaka, ka katrai dalībvalstij ir jāievieš tiesību akti, nodrošinot visiem noziegumos cietušajiem minimālo tiesību, atbalsta un aizsardzības līmeni. Cietušajiem ir piešķirtas vienādas tiesības neatkarīgi no tā, kurā Eiropas Savienības valstī noziegums ir izdarīts, kurā ES valstī cietušais dzīvo un kāda ir cietušā pilsonība vai valstspiederība. Direktīvas mērķis ir nodrošināt, ka visi cietušie ES dalībvalstīs saņem vienādu informāciju, atbalstu un aizsardzību. Dalībvalstīm līdz 2015. gada 16. novembrim šī Direktīva ir jāievieš savos tiesību aktos.

Direktīvas teksts ir pieejams tīmekļa vietnē www.eujusticia.net

Kas ir “tiesības uz informāciju”, un kādas tiesības aizstāv Direktīva?

Informācija, ko pašlaik par savām tiesībām kriminālprocesā cietušie saņem dažādās dalībvalstīs, atšķiras. Direktīva par cietušo tiesībām visām ES dalībvalstīm pieprasa nodrošināt, lai cietušie saņemtu standartizētu informāciju par šādām tiesībām:

- tiesības saprast un tikt saprastam;
- tiesības saņemt informāciju no pirmā saziņas ar kompetento iestādi brīža;
- cietušā tiesības, iesniegdot sūdzību;
- tiesības saņemt informāciju par savu lietu;
- tiesības uz mutisko un rakstisko tulkojumu;

-
- tiesības uz piekļuvi cietušo atbalsta dienestiem;
  - tiesības uz cietušo atbalsta dienestu atbalstu;
  - tiesības tikt uzklausītam;
  - tiesības, ja tiek pieņemts lēmums neveikt kriminālvajāšanu;
  - tiesības uz aizsardzību atjaunojošās justīcijas pakalpojumu kontekstā;
  - tiesības uz juridisko palīdzību;
  - tiesības saņemt atlīdzību par izdevumiem;
  - tiesības uz lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja kriminālprocesa gaitā;
  - cietušo, kas ir citas dalībvalsts iedzīvotāji, tiesības;
  - tiesības uz aizsardzību;
  - tiesības izvairīties no saskarsmes starp cietušo un likumpārkāpēju;
  - tiesības uz cietušo aizsardzību kriminālizmeklēšanas laikā;
  - tiesības uz privātās dzīves aizsardzību;
  - cietušo individuāls novērtējums, lai noteiktu vajadzību pēc īpašas aizsardzības;
  - to cietušo tiesības uz aizsardzību kriminālprocesa laikā, kuriem ir vajadzīga īpaša aizsardzība;
  - cietušo bērnu tiesības uz aizsardzību kriminālprocesa laikā;
  - speciālistu apmācība.

Vai Direktīva rada jaunas tiesības manā dalībvalstī?

Tas ir atkarīgs no jūsu dalībvalsts. Direktīva nosaka minimālās cietušo tiesības, atbalsta un aizsardzības līmeni, lai nodrošinātu, ka tiesību akti šajā jomā visās Eiropas Savienības valstīs ir vienādi.

Noteiktas Direktīvā ietvertās tiesības jau var būt iekļautas jūsu dalībvalsts tiesību aktos. Šādā gadījumā Direktīva nostiprinās šīs tiesības, nosakot dalībvalstīm pienākumu pienācīgi ievērot šīs tiesības. Uz brošūras aizmugurējā vāka ir norādīta tās jūsu dalībvalsts organizācijas kontaktinformācija, kas palīdzēs uzzināt, kā šī Direktīva ietekmē jūsu valsts iekšējos likumus.

Kādā termiņā dalībvalstīm ir jāveic transponēšana?

Lai ieviestu Direktīvu savā valstī, dalībvalstīm grozījumi to tiesību aktos ir jāveic līdz 2015. gada 16. novembrim.

Kurām dalībvalstīm ir jāpiedalās šīs Direktīvas pieņemšanā un piemērošanā?

Apvienotajai Karalistei, Austrijai, Beļģijai, Bulgārijai, Čehijas Republikai, Francijai, Grieķijai, Igaunijai, Itālijai, Īrijai, Kiprai, Latvijai, Lietuvai, Luksemburgai, Maltai, Nīderlandei, Polijai, Portugālei, Rumānijai, Slovākijai, Slovēnijai, Somijai, Spānijai, Ungārijai, Vācijai, Zviedrijai³.

Vienīgā valsts, kas nav parakstījusi šo Direktīvu, ir Dānija, jo tā neparaksta nekādus tieslietu un iekšlietu jomas ES tiesību aktus. Tāpēc Dānijai nav jāpiedalās Direktīvas par cietušo tiesībām piemērošanā.

³ Arī Horvātija, kas 2013. gada 1. jūlijā pievienojās ES.

6. DIREKTĪVĀ PAR CIETUŠO TIESĪBĀM IETVERTĀS TIESĪBAS

A. TIESĪBAS SAŅĒMT INFORMĀCIJU NO PIRMĀ SAZIŅAS AR KOMPETENTO IESTĀDI BRĪŽA

Kādos gadījumos man ir jāsaņem informācija par manām tiesībām?

Direktīva paredz, ka pirmajā saziņas ar kompetento iestādi (parasti tā ir policija) reizē jums no tās ir jāsaņem noteikta informācija. Jums ir jāsaņem šāda informācija:

- a. informācija par medicīnisko palīdzību un citu speciālistu atbalstu, tostarp par patvērumu un psiholoģisko atbalstu;
- b. kā iesniegt sūdzību par noziedzīgu nodarījumu, un jūsu loma jebkurā kriminālprocesā;
- c. kad un kā jūs varat saņemt aizsardzību pret vainīgo un citus aizsardzības pasākumus;
- d. kad jūs varat saņemt juridisko palīdzību un konsultāciju juridiskos jautājumos;
- e. kā un kad jūs varat saņemt kompensāciju no vainīgā;
- f. kā un kad jūs varat saņemt mutisku vai rakstisku tulkojumu;
- g. ja jūsu pastāvīgā dzīvesvieta nav tajā dalībvalstī, kurā izdarīts noziedzīgs nodarījums, jums ir jāsaņem informācija par īpašiem pasākumiem, procedūrām vai noteikumiem, kas ir pieejami, lai aizstāvētu savas intereses tajā dalībvalstī, kurā jūs pirmoreiz sazinājāties ar kompetento iestādi/zīņojāt par noziegumu;
- h. procedūras sūdzību iesniegšanai, ja kompetentā iestāde (policija) kriminālprocesā nav ievērojusi jūsu tiesības;
- i. kontaktinformācija saziņai par jūsu lietu;
- j. jebkuri jums pieejamie atjaunojošās justīcijas pakalpojumi;
- k. Direktīva paredz, ka cietušie ir jāinformē arī par to, kā viņi var saņemt atlīdzību par izdevumiem, piemēram, ceļa izdevumiem un algas zudumu, kas radušies, piedaloties kriminālprocesā.

Kad man ir jāsaņem informācija par savām tiesībām?

Visa minētā informācija jums ir jāsaņem pirmajā saziņā ar kompetento iestādi, kas bieži ir policija.

Kam ir jāsniedz man šī informācija?

Informācija par jūsu tiesībām jums ir jāsaņem no pirmās kompetentās iestādes, ar kuru jūs sazināties. Ziņojot par noziegumu, bieži šī iestāde ir policija.

Kādā veidā man šī informācija ir jāsaņem?

Informācija jums ir jāsniedz mutiski vai rakstveidā vienkāršā un viegli saprotamā valodā. Ja jūs esat neaizsargāta persona, jāņem vērā jūsu īpašās vajadzības. Dažās dalībvalstīs policijā jums iedos vēstuli vai brošūru, lai informētu jūs par jūsu tiesībām.

Kas notiks, ja es nesapratīšu valodu, kurā man šī informācija tiek sniegta?

Nepieciešamības gadījumā dalībvalstij ir jānodrošina jums tulks vai arī šīs informācijas tulkojums valodā, kuru jūs saprotat.

B. SŪDZĪBAS IESNIEGŠANA — JŪSU TIESĪBAS

Kas notiek, kad es iesniedzu sūdzību kompetentajā iestādē?

Iesniedzot sūdzību kompetentajā iestādē, jums ir jāsaņem apliecinājums. Tam ir jābūt rakstiskā formā, un tajā ir jābūt norādītam nozieguma veidam, laikam, vietai un jums nodarītajam kaitējumam. Ja jūs nerunājat valodā, kurā uzrakstīts apliecinājums, jums ir jābūt nodrošinātam tā tulkojumam, lai jūs varētu saprast tajā rakstīto.

Es biju atvaļinājumā Eiropas Savienības valstī, kur man uzbruka, taču mana dzīvesvieta ir citā dalībvalstī. Kur es varu iesniegt sūdzību?

Ja noziedzīgs nodarījums tiek izdarīts citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā jūs dzīvojat, tūlīt pēc sūdzības iesniegšanas no jums ir jāsaņem liecība. Ja jūs

---

nevarat iesniegt sūdzību dalībvalstī, kurā tika izdarīts noziegums, jūs varat iesniegt sūdzību tās dalībvalsts kompetentajā iestādē, kurā dzīvojat. Sūdzība nekavējoties ir jāpārsūta tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā izdarīts noziegums.

Vai ir pieejami kādi līdzekļi, kas palīdzētu man saprast un tikt saprastam, nonākot saskarsmē ar policiju?

Visā mutiskā vai rakstiskā saziņā ar jums ir jālieto vienkāršs valodas izteiksmes veids. Jebkādā saziņā tiks ņemtas vērā jūsu personu raksturojošas iezīmes un jebkura invaliditāte vai problēma, kas apgrūtina spēju saprast vai tikt saprastam.

Kad es varu saņemt mutisku un rakstisku tulkojumu?

Ja nerunājat valodā, kurā notiek attiecīgais kriminālprocess, jums ir jāsaņem bezmaksas mutiskais vai rakstiskais tulkojums, kad tiek nopratināts vai iztaujāts policijā vai tiesā.

Vai mani ir atļauts pavadīt kādai citai personai, kad iesniedzu sūdzību policijā?

Kad pirmo reizi sazināties ar kompetento iestādi (bieži tā ir policija), jūs ir atļauts pavadīt jūsu izvēlētai personai, ja jums notikušā nozieguma dēļ ir vajadzīga palīdzība, lai jūs saprastu un tiktu saprasts. Tomēr ir viens izņēmums. Jūs nebūs atļauts pavadīt citai personai, ja tas ir pretrunā jūsu interesēm vai rada kaitējumu kriminālprocesam.

C. TIESĪBAS SAŅEMT INFORMĀCIJU PAR SAVU LIETU

Kā es varu saņemt informāciju par jebkuru kriminālprocesu, kas ir uzsākts, pamatojoties uz manu policijā iesniegto sūdzību?

Jūs bez nepamatotas kavēšanās pēc pieprasījuma ir jāinformē par tiesībām saņemt noteiktu informāciju par jūsu lietu. Jūs varat lūgt jebkādu tālāk norādīto informāciju:

- aktuālā informācija par kriminālprocesa posmu (šīs informācijas sniegšana ir atkarīga no jūsu lomas kriminālprocesā). Atsevišķos gadījumos jums var atteikt šādu informāciju, ja tās sniegšana var nelabvēlīgi ietekmēt krimināllietas pienācīgu izskatīšanu;
- jebkāds lēmums neturpināt izmeklēšanu vai to izbeigt, vai arī neveikt vainīgā kriminālvajāšanu. Informācijai ir jāsaturs arī attiecīgā lēmuma pamatojums vai īss pamatojuma kopsavilkums. Pēc tam jūs varat pārsūdzēt lēmumu neveikt kriminālvajāšanu. Šī prasība neattiecas ne uz vienu zvērināto lēmumu;
- tiesas procesa norises laiks un vieta un pret vainīgo izvirzītā apsūdzība;
- tiesas procesa galīgais spriedums, tostarp lēmuma pamatojums vai īss pamatojuma kopsavilkums;
- pēc jūsu lūguma jūs varat saņemt paziņojumu, ja vainīgais ir atbrīvots vai izbēdzis no apcietinājuma. Jums ir jāsaņem informācija arī par visiem pasākumiem, kas tiek veikti jūsu aizsardzībai likumpārkāpēja atbrīvošanas vai izbēgšanas gadījumā. Šī informācija ir jāsniedz vismaz gadījumos, kad pastāv risks, ka vainīgais var jūs apdraudēt.

Vai man ir obligāti jāsaņem šī informācija?

Jums nav obligāti jāsaņem informācija par jūsu lietu, ja to nevēlaties. Jums ir jāinformē kompetentā iestāde par to, ka nevēlaties saņemt informāciju par savu lietu.

Vai ir gadījumi, kad ar mani var sazināties, pat ja es lūdzu nesniegt man informāciju par lietu?

Jūs informēs par lietu, ja piedalāties kriminālprocesā, t. i., esat liecinieks.

D. JŪSU TIESĪBAS KRIMINĀLIZMEKLĒŠANAS UN KRIMINĀLPROCESA LAIKĀ

Es baidos, ka tiesā varētu sastapt vainīgo. Vai ir kādi pasākumi, kas ļautu man izvairīties no sastapšanās ar viņu?

Jā, jums ir tiesības izvairīties no sastapšanās ar vainīgo, tomēr tās nav absolūtas. Direktīva nosaka, ka visās jaunajās tiesu ēkās cietušajiem ir jābūt atsevišķām uzgaidāmajām telpām. Direktīva nosaka, ka dalībvalstīm ir jāievieš pasākumi, kas ļauj izvairīties no cietušā vai viņa ģimenes locekļa sastapšanās ar vainīgo. Taču jums var arī nebūt iespējas izvairīties no sastapšanās ar vainīgo jūsu lomas kriminālprocesā dēļ.

Es nevēlos, lai visi zinātu, ka esmu noziegumā cietušais. Vai man ir tiesības uz privātās dzīves aizsardzību?

Direktīva nosaka, ka dalībvalstīm ir jāveic pasākumi jūsu, tostarp informācijas par jūsu personiskajiem apstākļiem, aizsardzībai. Tas attiecas uz jūsu un ģimenes locekļu attēliem, ja jums ir īpašas aizsardzības vajadzības (šis jautājums ir izklāstīts tālāk). Ja esat cietušais bērns, jūsu identitāte nekādā gadījumā netiks atklāta. Direktīva cenšas ieviest šos pasākumus, mudinot plašsaziņas līdzekļus veikt pašregulācijas pasākumus.

Vai man ir tiesības tikt uzklusītam kriminālprocesā?

Jā, jūs varat liecināt kriminālprocesā, taču to nosaka valsts tiesību akti.

Vai man ir tiesības saņemt juridisko palīdzību?

Jūs varat saņemt juridisko palīdzību tikai gadījumā, ja jums ir kriminālprocesa dalībnieka statuss.

Vai man ir tiesības uz mutisku un rakstisku tulkojumu kriminālprocesā?

Tiesības uz bezmaksas mutisko tulkojumu jums ir atkarībā no jūsu lomas kriminālprocesā. Jums tiks nodrošināts mutisks un rakstisks tulkojums, ja aktīvi piedalīsieties tiesas procesā, piemēram, kā liecinieks.

Vai es varu saņemt dokumentu tulkojumus?

Pēc jūsu lūguma jums bez maksas ir jāsaņem būtiskas un ar jūsu lomu kriminālprocesā saistītas informācijas tulkojums.

Kā un kad man ir tiesības saņemt atlīdzību par izdevumiem?

Jūs ir jāinformē par to, kā varat saņemt atlīdzību par izdevumiem, piemēram, ceļa izdevumiem un algas zudumu, kas radušies sakarā ar jūsu aktīvu piedalīšanos kriminālprocesā. Izdevumu atlīdzināšanas kārtību nosaka dalībvalstu tiesību akti.

Kad es varu atgūt savu īpašumu?

Ja jūsu īpašums tika izņemts, tas ir jāatdod bez kavēšanās, izņemot gadījumus, kad pastāv strīds par tā īpašumtiesībām vai arī tas ir nepieciešams kā pierādījums kriminālprocesā.

E. CIETUŠO ATBALSTA DIENESTI

Kā un kad man ir pieejama cietušo atbalsta dienestu palīdzība?

Jums atbilstoši jūsu vajadzībām pirms kriminālprocesa, tā laikā un noteiktu laikposmu pēc tā bez maksas būs pieejami cietušo atbalsta dienesti. Piekļuve šiem dienestiem tiks nodrošināta pat tādā gadījumā, ja jūs policijai neziņojat par noziegumu. Šo dienestu palīdzību var izmantot arī cietušā ģimenes locekļi.

Kas nodrošina cietušo atbalsta dienestu darbību?

Cietušo atbalsta dienestus var izveidot valsts vai privātas organizācijas uz profesionāliem vai brīvprātīgiem pamatiem.

Kas ir cietušo atbalsta dienesti?

Cietušo atbalsta dienesti sniedz informāciju par jūsu tiesībām un lomu kriminālprocesā, tostarp sagatavošanos tiesas procesa apmeklēšanai. Cietušo atbalsta dienesti var piedāvāt arī emocionālu un psiholoģisku atbalstu, konsultācijas finansiālos un praktiskos jautājumos, kas radušies saistībā ar noziegumu, konsultācijas par sekundāras un atkārtotas viktimizācijas risku un novēršanu, kā arī sniegt informāciju vai nosūtīt jūs speciālistu atbalsta dienestu palīdzības saņemšanai.

Vai ir pieejami kādi speciālistu atbalsta dienestu pakalpojumi?

Jā, Direktīva nosaka, ka ir jānodrošina vismaz patvērums un mājoklis, ja jums draud atkārtotas viktimizācijas risks. Jums ir jāsaņem mērķtiecīgi atbalsta pakalpojumi, piemēram, atbalsts traumu gadījumos un konsultācijas, ja cietāt no seksuālas vardarbības un vardarbības ģimenē.

F. TIESĪBAS UZ AIZSARDZĪBU

Ko nozīmē tiesības uz aizsardzību?

Dalībvalstis nodrošinās, ka jūs un jūsu ģimenes locekļi netiekat pakļauti sekundārai un turpmākai viktimizācijai, iebiedēšanai un atriebībai. Tas ietver aizsardzību pret jebkuru fiziska vai emocionāla kaitējuma risku.

Kādos gadījumos es varu saņemt aizsardzību?

Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka ir pieejami pasākumi jūsu un jūsu ģimenes locekļu aizsardzībai pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību. Tie ietver jūsu aizsardzību pret emocionālas vai psiholoģiskas vardarbības risku. Dalībvalstīm ir jāaizsargā arī jūsu cieņa, kad sniedzat liecību vai jūs nopratina krimināltiesiskie dienesti. Ja esat pakļauts fiziska kaitējuma riskam, dalībvalstij nepieciešamības gadījumā ir jāīsteno pasākumi jūsu fiziskai aizsardzībai un jūsu ģimenes locekļu aizsardzībai.

Dalībvalstīm ir jāparedz nosacījumi, lai varētu izvairīties no jūsu un vainīgā saskarsmes, ja vien šāda saskarsme nav vajadzīga kriminālprocesa nolūkos. Jums ir tiesības arī uz aizsardzību kriminālizmeklēšanas laikā. Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka:

- a. iztaujāšanu un medicīnisko pārbaūžu skaits ir minimāls, un tās tiek veiktas tikai nepieciešamības gadījumā;
- b. jebkura iztaujāšana notiek bez nepamatotas kavēšanās pēc tam, kad jūs iesniedzat sūdzību par noziedzīgu nodarījumu;
- c. jūs var pavadīt jūsu juridiskais pārstāvis un jūsu izvēlēta persona, ja vien nav pieņemts pamatots lēmums, kas to neatļauj.

G ĪPAŠI AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI

Kas ir īpaša aizsardzība, un kam ir tiesības to saņemt?

Ne visi cietušie vienādi tiek galā ar nozieguma rezultātā gūtās traumas sekām. Dažiem cietušajiem nepieciešama lielāka palīdzība nekā citiem, un viņiem var būt vajadzīgi speciālistu atbalsta pakalpojumi, lai pārvarētu nozieguma rezultātā gūtās traumas sekas. Direktīva paredz visu noziegumos cietušo individuālu novērtējumu, lai apzinātu tos cietušos, kuriem nepieciešama papildu aizsardzība un kam ir vajadzīga īpaša aizsardzība.

Kā dalībvalsts nolemj, kam ir nepieciešama papildu aizsardzība?

Visiem cietušajiem bērniem ir vajadzīga īpaša aizsardzība, jo viņi ir neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību.

Dalībvalstīm ir jāveic savlaicīgs visu noziegumos cietušo individuāls novērtējums. Pieņemot lēmumu par to, vai personai ir vajadzīga īpaša aizsardzība, tiek ņemti vērā trīs kritēriji:

- a. cietušo personu raksturojošās iezīmes;
- b. nozieguma veids vai tā raksturs; un
- c. nozieguma apstākļi.

Individuālā novērtējumā jāņem vērā arī:

- a. nozieguma smagums (piemēram, attiecībā uz terorismā, organizētajā noziedzībā, cilvēktirdzniecībā cietušajiem);
- b. nozieguma izdarīšanas motivācija, tostarp diskriminācija vai aizspriedumi, kas saistīti ar cietušo personu raksturojošām iezīmēm (piemēram, naida motivētos noziegumos cietušie vai cietušie ar invaliditāti);
- c. jebkādas attiecības starp cietušo un likumpārkāpēju, kas cietušo padara īpaši neaizsargātu (īpaša uzmanība tiek pievērsta vardarbībai dzimuma dēļ, vardarbībai tuvās attiecībās un seksuālai vardarbībai).

Kādas papildu tiesības tiek piešķirtas cietušajiem, kuriem ir vajadzīga īpaša aizsardzība?

Ja uzskatāms, ka jums ir nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi, jums iztaujāšanas laikā tiek piešķirtas šādas papildu tiesības:

- iztaujāšana ir jāveic telpās, kas piemērotas un paredzētas jūsu iztaujāšanai;
- iztaujāšana ir jāveic šim nolūkam apmācītam speciālistam;
- iztaujāšana vienmēr ir jāveic vienai un tai pašai personai, ja vien tas nav pretrunā ar labu tiesvedības praksi;
- ja esat seksuālā vardarbībā, vardarbībā dzimuma dēļ, vardarbībā tuvās attiecībās cietušais, iztaujāšana vienmēr ir jāveic tā paša attiecīgā dzimuma personai. Tomēr tas neattiecas uz gadījumiem, kad iztaujāšanu veic prokurors vai tiesnesis;
- kriminālprocesa laikā jums ir tiesības izvairīties no vizuāla kontakta ar vainīgo. Ir jāīsteno pasākumi, lai liecības sniegšanas laikā jūs varētu izvairīties no vizuāla kontakta ar vainīgo. Ja nepieciešams, jūs varat sniegt liecību, izmantojot komunikācijas tehnoloģiju vai citus līdzekļus, lai tiesas zālē jūs varētu uzklaut bez jūsu fiziskas klātbūtnes;
- jums ir tiesības netikt iztaujātam par jūsu privāto dzīvi. Dalībvalstīm būs jāīsteno pasākumi, lai kriminālprocesa laikā izvairītos no nevajadzīgas iztaujāšanas par jūsu privāto dzīvi, ja tā nav saistīta ar noziedzīgo nodarījumu;
- jums ir tiesības uz lietas izskatīšanu slēgtā tiesas sēdē. Ir jāveic pasākumi, lai jums nodrošinātu iespēju panākt lietas izskatīšanu slēgtā tiesas sēdē.

Vai ir kādi pasākumi, lai aizsargātu mani pret pārmērīgu iztaujāšanu un medicīniskām pārbaudēm?

Iztaujāšanu un medicīnisko pārbaūžu skaitam ir jābūt minimālam, un tās ir jāveic tikai tad, ja tas ir obligāti vajadzīgs. Turklāt kriminālprocesa laikā jūs noteiktos apstākļos var pavadīt jūsu izvēlēta persona un juridiskais pārstāvis.

H. CIETUŠIE BĒRNI

Kādas tiesības saskaņā ar Direktīvu ir cietušajiem bērniem?

Tiek pieņemts, ka visiem cietušajiem bērniem ir nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi.

Kādi īpaši aizsardzības pasākumi ir paredzēti cietušajiem bērniem?

Visas cietušo bērnu iztaujāšanas kriminālprocesa laikā var audiovizuāli ierakstīt, un šādus ierakstus var izmantot kā pierādījumu kriminālprocesā.

Kompetentajām iestādēm cietušajiem bērniem ir jāieceļ īpašs pārstāvis, ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem aizbildnim vai vecākiem interešu konflikts starp tiem un cietušo liedz pārstāvēt bērnu vai ja cietušais bērns ir nošķirts no savas ģimenes vai ir bez pavadoņa. Bērnam ir tiesības arī uz advokātu, ja pastāv interešu konflikts starp vecākiem vai aizbildni un bērnu.

I. CITI JAUTĀJUMI

Kādas ir manas tiesības vai tiesiskā aizsardzība, ja ir pieņemts lēmums neveikt kriminālvajāšanu?

Atkarībā no jūsu lomas kriminālprocesā jums ir tiesības lūgt pārskatīt jebkuru lēmumu neveikt kriminālvajāšanu.

Kā es varu iesniegt sūdzību par manu Direktīvā noteikto tiesību pārkāpumu?

Direktīva nosaka, ka dalībvalstīm ir jāpiedāvā cietušajiem informācija par to, kādas procedūras ir pieejamas, lai iesniegtu sūdzību par kompetento iestāžu radītu viņu tiesību pārkāpumu saistībā ar kriminālprocesu. Šo sūdzību iesniegšanas procedūras izstrāde un ieviešana ir katras dalībvalsts ziņā.

Kad es varu izmantot atjaunojošās justīcijas pakalpojumus?

Atjaunojošās justīcijas pakalpojumi nav piemēroti visiem gadījumiem. Tie ir pieejami tikai gadījumā, ja vainīgais ir atzinis pret viņu ierosinātās lietas galvenos apstākļus un faktus, ja šis pasākums ir jūsu interesēs un ja jebkāda jūsu iesaistīšanās balstās uz brīvu un apzinātu piekrišanu. Direktīva paredz minimālos standartus, kas ir jāizpilda, sniedzot jebkurus atjaunojošās justīcijas pakalpojumus.

Esmu nobažījies, ka policijas un citu organizāciju darbiniekiem trūkst nepieciešamās sagatavotības, lai risinātu manas vajadzības

Direktīva nosaka, ka visiem speciālistiem, kas strādā ar cietušajiem, ir jānodrošina apmācība, lai uzlabotu viņu izpratni par cietušo vajadzībām un viņi izturētos pret cietušajiem objektīvi, ar cieņu un profesionāli. Apmācībām ir jābūt tādā līmenī, kas atbilst saskarsmei ar noziegumos cietušajiem. Direktīvā ir uzsvērts, ka policijas darbiniekiem un tiesu personālam ir jāsaņem gan vispārīga, gan specializēta apmācība. Advokātiem un cilvēkiem, kas strādā atbalsta dienestos, arī ieteicams saņemt specializētu apmācību. Arī tiesnešiem un prokuroriem ir jābūt apmācītiem jautājumos par cietušo vajadzībām.

7. NODERĪGA KONTAKTINFORMĀCIJA

Plašāka informācija par Eiropas tiesību tīklu **JUSTICIA** ir pieejama tīmekļa vietnē www.eujusticia.net. Tālāk ir norādītas Eiropas tiesību tīkla **JUSTICIA** dalīborganizāciju tīmekļa vietnes.

Valsts	Organizācija	Apraksts
Īrija (konsorcijs vadītāja, grupa)	Īrijas Pilsonisko brīvību padome (<i>ICCL</i>) (1976), www.iccl.ie un www.eujusticia.net	<i>ICCL</i> , kuras galvenā mītne atrodas Dublinā, ir neatkarīga Īrijas cilvēktiesību uzraudzības organizācija, kas veic monitoringu, izglīto un rīko kampaņas par cilvēktiesību aizsardzību un veicināšanu Īrijā. <i>ICCL</i> ir tīkla JUSTICIA vadošā partnere.
Vācija (Rietumeiropas grupa)	Eiropas Konstitucionālo un cilvēktiesību centrs (<i>ECCHR</i>) (2007), www.ecchr.de	<i>ECCHR</i> ir neatkarīga bezpeļņas juridiskās palīdzības un izglītības organizācija, kas nodarbojas ar pilsonisko un cilvēktiesību aizsardzību visā Eiropā. <i>ECCHR</i> iesaistās novatoriskās stratēģiskās tiesvedības procesos, un tās divas galvenās darbības jomas ir uzņēmējdarbība un cilvēktiesības, kā arī starptautiskie noziegumi un atbildība.
Bulgārija (Centrālās un Austrumeiropas grupa)	Bulgārijas Helsinku komiteja (1992), www.bghelsinki.org	Bulgārijas Helsinku komiteja ir neatkarīga nevalstiskā organizācija, kuras darbības virzieni ir stratēģiskā tiesvedība un cilvēktiesību tiesiskā aizsardzība Bulgārijā. Komitejas darbs ir vērsts uz izvēlētajām jomām, piemēram, diskrimināciju, pulcēšanās un bīdīšanās brīvību, izpaušmes brīvību, tiesībām uz privāto dzīvi, spīdzināšanu un tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku ļaunprātīgu izturēšanos.

Čehijas Republika	Cilvēktiesību līga (LIGA) (2002), www.lip.cz	LIGA ir neatkarīga bezpeļņas uzraudzības organizācija, kuras darbība ir vērsta uz cilvēktiesību ievērošanas sekmēšanu Čehijas Republikā. LIGA ir īstenojusi projektus, kas nostiprina bērnu, personu ar invaliditāti, policijas darbinieku vardarbības un naida noziegumu upuru un likumpārkāpēju tiesības.
-------------------	--	---

Valsts	Organizācija	Apraksts
Ungārija (Centrālās un Austrumeiropas grupa)	Ungārijas Pilsonisko brīvību savienība (<i>HCLU</i>) (1994), www.tasz.hu	<i>HCLU</i> ir bezpeļņas cilvēktiesību uzraudzības organizācija, kas nodarbojas ar tiesību aktu reformas un sabiedrības interešu juridiskās aizsardzības veicināšanu. Tās mērķis ir veidot un stiprināt pilsonisko sabiedrību un tiesiskumu Ungārijā un Centrālās un Austrumeiropas reģionā.
Latvija (Centrālās un Austrumeiropas grupa)	Latvijas Cilvēktiesību centrs (LCC) (1993), www.cilvektiesibas.org.lv	LCC ir neatkarīga nevalstiskā organizācija, kas darbojas, lai izskaustu diskrimināciju un naida runu un risinātu ar patvēruma meklētājiem, migrāciju un pamattiesībām saistītās problēmas. LCC veic cilvēktiesību monitoringu, pētījumus un politikas analīzi, sniedz juridisku palīdzību ar cilvēktiesībām saistītos jautājumos un aktīvi iesaistās pārmaiņu atbalstīšanā.
Lietuva (Centrālās un Austrumeiropas grupa)	Cilvēktiesību monitoringa institūts (<i>HRMI</i>) (2003), www.hrmi.lt	<i>HRMI</i> ir nevalstiskā organizācija, kuras mērķis ir veicināt atvērtas demokrātiskas sabiedrības veidošanos. <i>HRMI</i> iesaistās cilvēktiesību situācijas uzraudzībā Lietuvā, atbalstot izmaiņas valsts likumdošanā un piedaloties stratēģiski nozīmīgos tiesvedības procesos tādās jomās kā tiesības uz taisnīgu tiesu, tiesības uz privāto dzīvi, vienlīdzība un nediskriminācija, neaizsargāto grupu tiesības.
Polija (Centrālās un Austrumeiropas grupa)	Helsinku Cilvēktiesību fonds (<i>HFHR</i>) (1989), www.humanrightshouse.org	<i>HFHR</i> ir organizācija, kas darbojas, lai veicinātu tādas kultūras veidošanos Polijā un ārvalstīs, kas balstīta uz brīvības tiesību un cilvēktiesību ievērošanu. Tās darbības metode ietver stratēģiski nozīmīgu tiesvedību, monitoringu un starpniecību. 2007. gadā ANO Ekonomisko un sociālo lietu padome (<i>ECOSOC</i>) piešķīra <i>HFHR</i> konsultanta statusu.

Valsts	Organizācija	Apraksts
Grieķija (Dienvideiropas grupa)	Grieķijas Helsinku monitoringa organizācija (1992), www.greekhelsinki.gr	Grieķijas Helsinku monitoringa organizācija veic monitoringu, izdod publikācijas un lobē cilvēktiesību problēmu risināšanu Grieķijā un dažos gadījumos arī Balkānu valstīs. Tā ir piedalījusies Grieķijas un Balkānu valstu plašsaziņas līdzekļos sastopamo stereotipu un naida runas monitoringā un bieži arī koordinējusi to. Organizācija ir arī sagatavojusi paralēlos ziņojumus ANO līguma struktūrām un īpašos ziņojumus par ļaunprātīgu izturēšanos, ar etnisko piederību saistītām problēmām, reliģiskajām un imigrantu
Ungārija: starptautiskā organizācija	Atvērtās sabiedrības taisnīguma iniciatīva (OSJI) (1993), www.opensocietyfoundations.org	OSJI ir Atvērtās sabiedrības fondu programma, kas paredzēta tiesiskuma, cilvēktiesību, minoritāšu tiesību stiprināšanai un uzskatu dažādības veicināšanai. OSJI sekmē cilvēktiesības un veicina juridisko rīcībspēju, lai veidotu atvērtu sabiedrību, izmantojot tiesvedību, aizstāvību, pētniecību un tehnisko palīdzību.
Apvienotā Karaliste: starptautiska organizācija	"Statewatch" (1991), www.statewatch.org.uk	"Statewatch" ir bezpeļņas brīvprātīgo grupa, kurā ietilpst 18 valstu aktīvistu. Organizācija veic valsts un pilsonisko tiesību monitoringu Eiropā. Viens no "Statewatch" galvenajiem mērķiem ir kalpot pilsoniskajai sabiedrībai, lai veicinātu informētas diskusijas un debates.

PAPILDU TĪMEKĻA VIETNES:

www.victimsupporteurope.eu

http://ec.europa.eu/justice/criminal/victims/index_en.htm

2012. GADA DECEMBRIS

EIROPAS TIESĪBU TĪKLU *JUSTICIA* FINANSIĀLI
ATBALSTA EIROPAS SAVIENĪBAS KRIMINĀLTIESĪBU
PROGRAMMA. TĪKLA *JUSTICIA* PARTNERI IR:

BULGĀRIJAS HELSINKU KOMITEJA
EIROPAS KONSTITUCIONĀLO UN CILVĒKTIESĪBU
CENTRS (VĀCIJA)
GRIEKIJAS HELSINKU MONITORINGA ORGANIZĀCIJA
HELSINKU CILVĒKTIESĪBU FONDS (POLIJA)
CILVĒKTIESĪBU MONITORINGA INSTITŪTS (LIETUVA)
UNGĀRIJAS PILSONISKO BRĪVĪBU SAVIENĪBA
ĪRIJAS PILSONISKO BRĪVĪBU PADOME
LATVIJAS CILVĒKTIESĪBU CENTRS
CILVĒKTIESĪBU LĪGA (ČEHIJAS REPUBLIKA)
ATVĒRTĀS SABIEDRĪBAS TAISNĪGUMA INICIATĪVA
(UNGĀRIJA)
ORGANIZĀCIJA *STATEWATCH* (APVIENOTĀ KARALISTE)

9-13 BLACKHALL PLACE T + 353 1 799 4504
DUBLIN 7, ĪRIJA F + 353 1 799 4512

INFO@EUJUSTICIA.NET
WWW.EUJUSTICIA.NET

EIROPAS TIESĪBU TĪKLU *JUSTICIA* FINANSIĀLI
ATBALSTA EIROPAS SAVIENĪBAS
KRIMINĀLTIESĪBU PROGRAMMA.

